

Nr 234.

Av herr **von Koch m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om arbetstidens begränsning.

Kungl. Maj:ts förslag till lag om arbetstidens begränsning innebär allenast en revision av vissa delar av den nu gällande lagstiftningen och avser icke en så väsentlig förändring av densamma, som skulle be-tingas, för den händelse Washingtonkonventionen angående arbetstidsbegränsningen nu skulle ratificeras. Även vi finna detta riktigast. Man bör invänta utgången av den försökstid för lagen, som ursprungligen faststälts, på det att större erfarenhet om lagens verkningar må kunna vinnas, innan det avgörande beslutet om ratificering fattas. Emellertid torde redan nu kunna uppställas som ett mål för svensk lagstiftning i denna fråga, att om densamma skall framdeles upprätthållas, den bör bringas i överensstämmelse med Washingtonkonventionen. Härigenom skulle även Sverige bidra till underlättande av att en internationell överenskommelse ifråga om arbetstidsbegränsningen komme till stånd, något som ej minst för den svenska industrien skulle vara av stor betydelse.

Under dess innevarande försökstid bör därför inga sådana förändringar i arbetstidslagen ske, som äro ägnade att, mer än redan är fallet, avlägsna densamma från Washingtonkonventionens bestämmelser. Kungl. Maj:ts förslag innebär emellertid att på en punkt en bestämd skillnad skall inträda mellan vår lag och konventionen. Vi syfta på förslaget att under lagens bestämmelser inordna »rörelse, som har till ändamål att bereda sjukvård, fattigvård, uppfostran eller undervisning eller att tillgodose annat därmed jämförligt behov» (§ 5 mom. a). Medan konventionen omfattar industrien och därmed närstående rörelser, skulle vår lagstiftning sålunda utsträckas till nämnda verksamhetsgrenar, vilka på intet sätt äga beröring med industrien. Härigenom skulle vår lagstiftning erhålla en delvis annan karaktär än som i andra länder givits densamma, och detta torde knappast undgå att ofördelaktigt inverka på tillämpningen samt även i övrigt försvåra vinnandet av det huvudsyfte, som avses med lagen.

Det är visserligen sant, att vår nu gällande arbetstidslag omfattar andra arbetsområden än sådana, som falla under konventionen, om detta — som många anse och även vi finna sannolikt — är ett misstag, lär visserligen ändring häri, om ej tvingande skäl föreligga, ej ske under försökstiden; men i allt fall finnes intet skäl för att ytterligare öka skillnaden mellan vår lag och konventionen.

Om sålunda redan från nu nämnda synpunkt de under § 5 mom. a) angivna verksamhetsområden ej böra indragas under lagen, något som undertecknad von Koch tidigare framhållit vid frågans behandling inom den svenska delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet (prop. sid. 129), tala även häremot åtskilliga praktiska skäl. Vad först regleringen av *sjukvårdens* arbetsförhållanden angår är det utan vidare klart — något som också erkännes i propositionen — att densamma måste taga hänsyn till helt andra synpunkter än som ifrågakomma vid reglering av industriarbetet. De sjukvårdsanställda utföra ett arbete som är i hög grad växlande till omfattning och intensitet. Under vissa tider kan det vara synnerligen ansträngande, under andra jämförelsevis lindrigt. Arbetstiden kan ej gärna regleras per dag utan måste i väsentlig mån rättas efter de uppgifter, som föreligga. Åtskilligt talar för en begränsning av arbetstiden för en längre tidrymd, till exempel en månad, men vad som framförallt eftersträfvats av dem, det närmast gäller, är fastställandet av en *sammanhängande ledighet* exempelvis aningen under hel dag — eventuellt två halva dagar — varje vecka eller ock en halv vardag varje vecka och därjämte varannan söndag. Därjämte krävas ock begränsning av vakttiden samt anordningar, som avse att bereda ostörd vila efter vakningen. Antagligen torde olika bestämmelser finnas erforderliga för sköterskor samt sjuksköterskeelever och sjukvårdsbiträden.

Det är visserligen sant att även en sådan reglering är möjlig enligt Kungl. Maj:ts förslag, men dels är denna reglering av det speciella slag, att den ej hör hemma i arbetstidslagen, dels böra de närmare bestämmelserna utformas och deras tillämpning övervakas av en myndighet med verklig fackinsikt på området. Det utgör intet underkännande av arbetsrådets kompetens i övrigt, när man påstår att densamma, som valts uteslutande med hänsyn till industriens och närstående verksamheters behov, icke kan sitta inne med förutsättningar att reglera även sjukvårdens skiftande arbetsförhållanden. Lämpligare synes då vara att bygga vidare på den grund, som redan lagts ifråga om regleringen av sjukvårdsarbetet. Genom förordningen av den 6 juni 1919 om ändrad lydelse av §§ 10 och 12 i lasaretsstadgan av den 18 oktober 1901 erhöll sagda § 10 (dess mom. 4) följande avfattning:

»Den vid lasarett anställda sjukvårdsbetjäningen skall vara så talrik och hava sin tjänstgöring så ordnad, att nödig vila och ledighet beredes densamma», och i § 12 ändrades slutorden därhän, att lasarettets direktion »står under överinseende av medicinalstyrelsen i allt vad rör sjukvården och den vid lasarettet anställda sjukvårdsbetjäningens arbetsförhållanden». Med stöd av dessa bestämmelser har ock medicinalstyrelsen nyligen, den 12 april 1921, utsänt ett cirkulär till samtliga direktioner för lasarett m. m. innehållande råd och anvisningar för ordnande av sjukvårdspersonalens arbetsförhållanden. Vad särskilt semesterfrågan för sjuksköterskorna angår torde den bli ordnad genom den reglering, som medicinalstyrelsen skall verkställa ifråga om befattningarna i och för inträde i pensionskassan.

Säkerligen är den befogenhet, som medicinalstyrelsen redan äger, ej tillräcklig, utan torde den, i enlighet med styrelsens uttalande, böra utökas med rätt att utfärda bestämmelser angående behövlig regelbunden ledighet för sjuksköterskorna, angående vakning m. m. Huruvida denna rätt bör stadgas i en författning gällande endast sjukvårdsarbetet eller om en allmän författning bör utfärdas, omfattande alla de anstalter, som avses i § 5 mom. a) torde endast en närmare utredning kunna avgöra.

Då undertecknade sålunda förorda, att sjukvårdspersonalen nu icke inordnas i arbetstidslagen, sker det alls icke emedan vi underskatta behovet av en reglering på detta arbetsområde; detta behov är av erfarenheten vitsordat och bekräftas även av medicinalstyrelsens ovan anförda cirkulär. Men vi hålla före, att regleringen blir mera effektiv och smidigare avpassad, om den överlämnas till de på området mest sakkunniga än om den anförtros arbetsrådet.

Vad ovan sagts gäller i allt väsentligt den *övriga verksamhet*, som innefattas i Kungl. Maj:ts förslag § 5 mom. a). Det kan, såsom ock vissa medlemmar av lagrådet anført, kunna starkt ifrågasättas, om det överhuvud varit befogat att tolka den nuvarande lagen så att denna skulle omfatta även vissa av dessa verksamhetsgrenar. Under föregående riksdags behandling har i allt fall intet förekommit, som kunnat ge stöd för antagandet, att desamma skulle falla under lagen. Att nu utsträcka arbetsrådets befogenhet till alla dessa företag kan icke tillrådas. Enligt socialstyrelsens betänkande skulle under lagen inordnas — förutom sådana anstalter, som uppenbarligen äro att hänföra till sjukvårds-, fattigvårds-, uppfostrings- eller undervisningsanstalter — bland andra: anstalter för vanföra, sinnesslöa, blinda, dövstumma, vidare konvalescenthem, barnbördshus, barnkrubbor, barnhem, räddnings- och

skyddshem för minderåriga såväl som för kvinnor, sjömanshem, alkoholistanstalter, hem för frigivna fångar samt nattasyler. Det kan på goda grunder betvivlas, att arbetsrådet är den lämpligaste myndigheten att reglera arbetsförhållandena inom detta mångskiftande område. Härtill kommer att det redan nu inom de allra flesta av dessa skilda sociala verksamhetsgrenar finnas organ, som verka kontrollerande och inspekterande, och att dessa säkerligen med större sakkunskap skulle kunna utöva den reglering av arbetsförhållandena, vilken även vi finna behöfelig och nyttig. Grundvalen för denna reglering skulle, såsom ifråga om sjukvården i egentlig mening, bli en författning, som i allmänna drag fastställde vissa allmängiltiga bestämmelser, överlämnande åt de sakkunniga myndigheterna att utforma de för en praktisk tillämpning erforderliga detaljföreskrifterna.

Genom en sådan anordning vunnos ock den fördelen, att de ifrågavarande verksamhetsgrenarna i sin helhet bleve föremål för reglering, ej blott en del av desamma, såsom vore fallet om de inordnades i arbetstidslagen. Erfarenheten lär nämligen, att missförhållanden ifråga om personalens överanstängning förekommer minst lika ofta i små som i stora anstalter, och det torde knappast föreligga något skäl att begränsa regleringen till endast en del av ifrågavarande verksamhet.

För den händelse arbetstidslagen i överensstämmelse med vår åsikt ej kommer att utökas med sjuk- och fattigvårdsarbete m. m., uppstår frågan hur man bör förfara med den ekonomipersonal, som, åtminstone vad sjukvårdsanstalterna angår, nu ansetts falla under lagen. En viss tvekan kan onekligen uppstå om under försökstiden denna personal bör undantagas. Måhända skall nämnda personal fatta det så, att den blivit utlovad en förmån, som sedan fräntages densamma. Det förhåller sig emellertid så, att anstånd med lagens tillämpning medgivits det alldeles övervägande antalet sjukvårdsanstalter, varför personalen i fråga endast i mycket ringa utsträckning kunnat komma i åtnjutande av lagens förmåner. Allt talar väl också för att på de anstalter, där bostadsförhållanden m. m. kunnat möjliggöra anskaffande av tillräcklig arbetskraft för lagens tillämpning, ingen ändring kommer att ske i gällande bestämmelser. Å andra sidan kan väl förutsägas, att å de anstalter, där lokala förhållanden nödvändiggjort anstånds meddelande, de rådande ekonomiska förhållandena under den närmaste framtiden omöjliggör om- och tillbyggnader i sådan utsträckning, att den i lagen angivna tidsbegränsningen kan åvägabringas. I realiteten torde därför skillnaden ej bli så stor, ifall den nu ifrågavarande personalen medtoges under lagen

eller icke. För den händelse den av oss föreslagna regleringen av arbetsförhållandena vid ifrågavarande anstalter på grundval av en allmän författning kommer till stånd genom beslut vid nästkommande riksdag, torde från personalens sida knappast något förloras genom deras undantagande från lagstiftningen.

Anledningen till att ekonomipersonalen bör undantagas från lagstiftningen är den, att det medför betydande svårigheter att finna en gränslinje mellan sjukvården och det övriga arbetet å anstalterna, varför en viss grad av godtycklighet uppstår vid lagens tillämpning. Om lagen, ehuru med stora svårigheter, kunnat tillämpas vid en del större sjukvårdsanstalter, så möta betydligt mycket större vanskigheter, när det gäller alla de övriga anstalter, varom nu är fråga.

Om sålunda av praktiska skäl den nu ifrågavarande personalen bör undantagas från lagstiftningen, anse vi oss böra uttala önskvärdheten därav, att dels den av oss förordade författningen av Kungl. Maj:t förelägges nästa års riksdag, dels att om möjligt genom ett uttalande i motiveringen för riksdagens beslut i frågan en maning riktas till dem, som med saken ha att göra, att intill dess nämnda författning blir gällande allt som ur ekonomisk synpunkt är överkomligt göres för att tillförsäkra ifrågavarande personal skäligen arbetsförhållanden.

På grund av vad sålunda anförts, tillåta vi oss hemställa:

dels att § 5 mom. a) i förslaget till lag om arbetstidens begränsning måtte utgå och att i stället såsom ett särskilt moment i förslagets § 1 infördes en undantagsbestämmelse, omfattande de i mom. a) upptagna verksamhetsgrenarna;

dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t ville utarbeta och om möjligt för nästa års riksdag framlägga ett förslag till bestämmelser, åsyftande att utgöra grundvalen för en reglering av arbetsförhållandena inom de verksamhetsgrenar som innefattas i förslagets § 5 mom. a).

Stockholm den 18 maj 1921.

G. H. von Koch.

Adam Hult.

And. Pers.

